

Legnica, dnia 30 grudnia 2011r.

Jolanta Małek- Kot
Starszy Wizytator
Kuratorium Oświaty we Wrocławiu

Refleksje z wyjazdu studyjnego do Murcji w Hiszpanii – 09 - 16.12.2011r.

Wizyta Studyjna w Hiszpanii w regionie Murcia umożliwiła poznanie:

1. Działalności Departamentu Edukacji w Hiszpanii (Department of Education – Region of Murcia).
2. Systemu edukacji w Hiszpanii.
3. Funkcjonowania różnych typów szkół:
 - Szkoły Podstawowe: Escuela Infantil nº 1 - Molina de Segura; Colegio de Educación Infantil y Primaria 'Santa María de Gracia',
 - Szkoły ponadpodstawowe i średnie: Centro integrado de Formación Profesional, Instituto de Educación Secundaria 'Politecnico', Instituto de Educación Secundaria 'Floridablanca',
 - Szkoły specjalistyczne: Conservatorio Profesional de Danza.
4. Zasad integracji uczniów w szkołach w Hiszpanii.
5. Ewaluacji jako procesu oceniania ucznia, nauczyciela, dyrektora.
6. Kompetencji zawodowych nauczycieli, form ich doskonalenia oraz pracy zespołowej kadry pedagogicznej na różnych etapach kształcenia.
7. Sposobów badania jakości nauczania w Hiszpanii.
8. Zarządzania w szkołach hiszpańskich.

W swoich refleksjach chciałabym zwrócić uwagę na kompetencje i planowanie pracy inspektorów, kompetencje zawodowe nauczycieli i sposób i ich oceniania, edukację dzieci w wieku przedszkolnym, wspomaganie w rozwoju dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, problem realizacji obowiązku szkolnego w Hiszpanii oraz trudną do określenia rolę dyrektora w szkole.

1. **Departament Edukacji w Regionie Murcia** jest jednym z 17 wydziałów Ministerstwa Oświaty w Hiszpanii (od 1978r. w Hiszpanii jest 17 wspólnot ekonomicznych i każda ma niezależne władze). Obejmuje swoimi działaniami edukację poza uniwersytecką, tzn.: szkoły podstawowe, ponadpodstawowe, szkoły zawodowe, specjalistyczne (szkoły języków obcych i konserwatoria), specjalne i kształcenie dorosłych. Region Murcia liczy 1.500 000 mieszkańców, znajduje się w nim 800 centrów edukacyjnych (szkół), w których zatrudnionych jest 25 tys. nauczycieli i obejmuje nauczaniem 320 tys. uczniów. Wydziałem edukacji kieruje jeden minister edukacji regionalnej, któremu podlega sekretarz generalny, mający do swojej dyspozycji czterech dyrektorów regionalnych. Region podzielony jest na 5 stref geograficznych. Każdą strefą kieruje główny inspektor, którego zadaniem jest organizowanie i koordynowanie pracy wszystkich inspektorów w danej strefie. Główny inspektor przypisuje szkoły, zatwierdza planowane wizyty w szkołach, czyta raporty z przeprowadzonych inspekcji i kontroluje na jakim etapie jest wdrażanie działań.

Inspektorem może zostać osoba, która jest urzędnikiem państwowym, przepracowała na stanowisku nauczyciela w szkole publicznej co najmniej siedem lat, uzyskała pozytywną ocenę pracy oraz stanęła do konkursu, w ramach którego przedstawiła projekt związany z rozwojem edukacji w swoim regionie. Jednemu inspektorowi podlega 20 szkół podstawowych lub 6 szkół ponadpodstawowych/średnich oraz kilka szkół prywatnych albo społecznych.

Warto zwrócić uwagę na sposób planowania pracy wydziału, stref i inspektorów w Regionie Murcia. Inspekcje są planowane na początku roku szkolnego i publikowane w Dzienniku Urzędowym Wspólnoty Ekonomicznej oraz dotyczą czterech grup działań: głównych, analitycznych, systematycznych i nietypowych. Przykładem działań głównych jest kontrola wdrożenia programów ogólnokrajowych, np. „Szkoła XXI wieku” z zakresu stosowania technologii informacyjno – komunikacyjnej. Natomiast działania analityczne służą poprawie jakości systemu edukacji, np. kontrola realizacji projektów dwujęzycznych w szkołach ponadpodstawowych. Interesujący jest sposób takiej kontroli kompleksowej. Rozpoczyna się ona od spotkania z dyrektorami i zaplanowania, jakie działania należy sprawdzić. Następnie analizowane są programy dydaktyczne, przeprowadzany jest wywiad z nauczycielami, którzy uczą przedmiotów w językach obcych, przeprowadzana jest obserwacja zajęć w języku obcym oraz rodzice wypełniają kwestionariusz, aby mogli wskazać, czy są zadowoleni. Inspektor może też sprawdzić zeszyty uczniowskie. Trzecia grupa zdań planowanych - to działania systematyczne przeprowadzane na początku każdego roku szkolnego, które dotyczą liczby godzin pracy nauczyciela, realizacji godzin z danego przedmiotu oraz realizacji godzin przez ucznia. Na podstawie zebranych informacji inspektor opracowuje raport dotyczący danej szkoły i następnie sporządzany jest raport ogólny dotyczący danego działania. Raport kończy się rekomendacjami. Na sporządzenie raportu końcowego inspektor ma 10 dni. Planowanie pracy w wydziale edukacji i w danej strefie

odbywa się podczas co tygodniowych spotkań dyrektorów stref w Inspektoracie w Murcji i inspektorów i z ich dyrektorami w danej strefie. Inspektorzy w regionie pracują w grupach zadaniowych. Grupy spotykają się raz w tygodniu na dwie godziny (zawsze w poniedziałki popołudniu). Dobór inspektorów do danej grupy odbywa się z uwzględnieniem celów, ich kompetencji osobistych i doświadczenia zawodowego. Przydziału dokonuje dyrektor. Pracą grupy kieruje inspektor koordynator. Inspektorzy pracują w grupach zadaniowych zajmujących się ocenianiem (ewaluacją), legislacją, kształceniem zawodowym, potrzebami szczególnymi oraz kształceniem ustawicznym. Przygotowują wzory raportów w danym zakresie.

2. **Nauczyciel w Hiszpanii jest urzędnikiem państwowym**, aby nim zostać musi ukończyć trzyletnie lub pięcioletnie studia wyższe, roczne studia podyplomowe z zakresu pedagogiki oraz zdać egzamin państwowy z wiedzy merytorycznej i metodycznej. Jest zatrudniany przez Departament Edukacji w danym regionie, podlega bezpośrednio Ministerstwu Oświaty. **Oceniany jest przez inspektora tylko na własny wniosek** według dostępnego publicznie kwestionariusza z uwzględnieniem informacji uzyskanych od dyrektora, samooceny pracy oraz obserwacji lekcji (czasami tylko jednej). Ocena pracy nauczyciela dokonywana jest w skali punktowej od 0 do 30 punktów. Jeżeli uzyska od 0 do 14 punktów to ocena jest negatywna, natomiast jeżeli otrzyma od 15 do 30 punktów to jest pozytywna. Nauczyciel ma prawo odwołać się od oceny w ciągu 10 dni od jej otrzymania. Karta oceny zawiera wskazania, co nauczyciel powinien poprawić w swojej pracy, jeżeli nie dostosuje się do zaleceń, można wszcząć postępowanie dyscyplinarne. Niemniej z przekazanych informacji wynika, że takie sytuacje się nie zdarzają, ponieważ **ocena pracy jest dobrowolna i występują o nią tylko nauczyciele, którzy przystępują do konkursów, np. na stanowisko dyrektora, inspektora, czy doradcy zawodowego. Motywacją pozytywną w tym aspekcie jest fakt, że nauczyciele którzy poddali się ocenie i była ona wyższa niż 15 punktów mają refundowane różne formy doksztalcenia zawodowego przez ministerstwo oświaty. System ocen w żaden sposób nie jest powiązany z systemem płac. Nauczyciel w szkole w Hiszpanii może przepracować całe życie i nie zostać poddany ocenia, bo jest urzędnikiem państwowym, a przestać nim być to trudna sprawa...?**
3. Jednym z inspirujących elementów nauczania w Hiszpanii jest edukacja przedszkolna, która jest nieobowiązkowa. Objęte są nią dzieci od 1 do 5 roku życia. Sukcesem jest to, że 96% dzieci wieku od 3 do 5 lat uczęszcza do przedszkola. Podstawą tego sukcesu, moim zdaniem, jest fakt, że w pracę przedszkola udało się zaangażować rodziców, którzy wspólnie z dziećmi uczestniczą w realizacji projektów, bądź prowadzą wspólnie z nauczycielem zajęcia, np. mama, która jest z pochodzenia Angielką, uczy języka angielskiego. Ponadto dyrektor umiejętnie wykorzystuje pasje swoich nauczycieli do prowadzenia zajęć. Nauczycielka, która tańczyła w balecie prowadzi atrakcyjne zajęcia ruchowe przy muzyce i nie tylko. Wychowawczynie utalentowane artystycznie, prowadzi warsztaty plastyczne, ale

najważniejsze, że obie Panie mogą realizować te cele, mając doskonały warsztat pracy..., a dzieci rozwijają swoje talenty w salach urządzonych w przemyślany sposób, choć czasami w nieładzie artystycznym... .

4. Kolejnym interesującym doświadczeniem zaobserwowanym podczas wizyty studyjnej był sposób włączania dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych w system edukacji poprzez realizację: projektu dwujęzycznego ABC dla dzieci głuchoniemych i zdolnych, tworzenie klas otwartych dla dzieci niepełnosprawnych umysłowo, tworzenie i realizację programów dla uczniów mających trudności w nauce i uzdolnionych. **Projekt dwujęzyczny** umożliwiający naukę języka hiszpańskiego i migowego jest realizowany w regionie Murcji w 4 szkołach na poziomie podstawowym i 4 na poziomie ponadpodstawowym oraz 1 na poziomie średnim. Dzieci i młodzież mają w trakcie nauki zapewnioną pomoc wychowawcy, nauczyciela przedmiotu, logopedy i tłumacza języka migowego w szkołach ogólnodostępnych na różnych poziomach.

Klasy otwarte zostały utworzone dla uczniów niepełnosprawnych ruchowo oraz upośledzonych umysłowo, ale są otwarte dla wszystkich uczniów. Liczą one od 4 do 6 uczniów, którzy mogą być w różnym wieku. Zajęcia prowadzi zawsze dwie osoby: nauczyciel i specjalista. Obecnie w 72 takich klasach uczy się 350 uczniów, ich celem jest wdrożenie w dorosłe życie (np. nauka zawodu na warsztatach). Ponadto 6000 uczniów uczy się w klasach integracyjnych, w których może być 25 uczniów, w tym dwóch z integracji. Wszyscy uczniowie uczący się w klasach otwartych i integracyjnych realizują indywidualne programy opracowane przez nauczycieli – „Projekt życia dla każdego ucznia w aspekcie społecznym i pracowniczym”. **Opieką objęto również uczniów mających trudności w nauce.** Utworzono grupy uczniów pod kątem obszarów trudności, które liczą po 15 uczniów. Inną formą wspomagania jest wdrażanie programu kompensacyjno - edukacyjnego skierowanego głównie do dzieci emigrantów i ze środowisk marginalnych. W ramach tego programu powstały 8 - osobowe klasy „O” z nauką języka hiszpańskiego, do których obcokrajowcy mogą uczęszczać przez dwa lata. W Murcji jest 8 szkół specjalnych, w których nauczaniem objętych jest 600 uczniów. **Opracowano także program dla uczniów zdolnych.** Zdiagnozowano w regionie 1100 uczniów zdolnych, utworzono 40 szkół preferencyjnych, które działają według określonych projektów. Zorganizowano warsztaty pozaszkolne, w ramach których z uzdolnioną młodzieżą pracują eksperci z różnych dziedzin. **Resumując zdaniem specjalistów „...wdrożenie jest ważne dla wszystkich uczniów i musi być na wszystkich etapach, wtedy przyniesie efekty”.**

5. W Hiszpanii obowiązek szkolny dotyczy dzieci i młodzieży wieku od 6 do 16 lat, który obejmuje dwa etapy kształcenia: szkołę podstawową - education primaria (6 -12 lat) i szkołę ponadpodstawową - education secundaria (12-16 lat). Szkoła średnia od 16 do 18 roku życia jest nieobowiązkowa i kończy ją zaledwie około 20% młodych ludzi, którzy równocześnie

rozpoczynają odpłatne studia wyższe. Jest to w dniu dzisiejszym ważny problem w edukacji Hiszpanii „...**co zrobić , aby młodzi ludzie nie wypadali z systemu?**”.

Wysoko oceniam przygotowanie organizacyjne i merytoryczne wizyty studyjnej w Hiszpanii. Zaplanowane i zrealizowane treści programowe skłoniły mnie do refleksji nad polskim systemem edukacji. Program umożliwił poznanie hiszpańskiego systemu oświaty oraz instytucji nadzorującej pracę szkół oraz uzmysłowił mi, że proces nauczania w polskich szkołach zmierza we właściwym kierunku oraz mógłby być przykładem dobrych praktyk dla szkół w Hiszpanii w szczególności w zakresie ewaluacji i zarządzania. Z kolei w polskim systemie edukacji warto by wykorzystać doświadczenia Hiszpanii w zakresie:

- edukacji przedszkolnej, którą udało się objąć niemal wszystkie dzieci oraz zaangażować w proces ich rozwoju rodziców,
- tygodniowego sposobu planowania pracy inspektorów i ich systematycznej pracy w zespołach zadaniowych,
- sposobu realizacji kształcenia zawodowego ukierunkowanego na praktyczną naukę zawodu i szeroką współpracę z pracodawcami,
- selekcji osób rozpoczynających pracę w zawodzie nauczyciela poprzez konieczność zdania egzaminu państwowego, ale zdecydowanie z innym systemem oceniania pracy zawodowej,
- wspomagania w rozwoju dzieci i młodzieży o specjalnych potrzebach edukacyjnych z wykorzystaniem zespołu specjalistów i opracowanych w tym zakresie programów.

Jolanta Małek - Kot